

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

KOHTI KEVYEMPÄÄ JALANJÄLKEÄ – ERIKOISJOUKKOJEN ROOLIN MUUTOS OSANA YHDYSVALTOJEN ULKOPOLITIIKKAA

Kandidaatintutkielma

Kadettiylikersantti
Panu Heiska

98. kadettikurssi
Maasotalinja

Maaliskuu 2014

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
98. kadettikurssi	Maasotalinja
Tekijä	
Kadettiylikersantti Panu Heiska	
Tutkielman nimi	
KOHTI KEVYEMPÄÄ JALANJÄLKEÄ – ERIKOISJOUKKOJEN ROOLIN MUUTOS OSANA YHDYSVALTOJEN ULKOPOLITIikkaA	
Oppiaine, johon työ liittyy	Säilytyspaikka
Strategia	Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika maaliskuu 2014	Tekstisivuja 24 Liitesivuja -
TIIVISTELMÄ	
<p>Globaalisti heikentyvä taloustilanne ja siitä johtuvat budjettileikkaukset, vuosia kestäneet operaatiot ulkomailla sekä jatkuvasti muuttuva turvallisuustilanne erityisesti Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa ovat muuttamassa Yhdysvaltojen lähestymistapaa sotilaallisessa kriisinhallinnassa kohti kevyemmän jalanjäljen operaatioita (<i>light footprint approach</i>), joissa kooltaan entistä pienemmillä mutta monipuolisemmilla joukoilla pyritään yhtä tehokkaaseen vaikutukseen kuin aiemmin käytetyillä suuremmilla joukkokokoonpanoilla. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää erikoisjoukkojen rooleja osana Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaa sekä kevyen jalanjäljen operaatioita. Tutkimuksessa selvitetään kevyen jalanjäljen operaatioiden taustaa Yhdysvaltojen muuttuvan ulkopolitiikan työkaluina sekä erikoisjoukkojen käytön roolia sotilaallisen kriisinhallinnan viitekehityksessä.</p> <p>Tutkimuksessa on käytetty asiakirjojen, raporttien ja tutkimusten vertailevaa ja laadullista sisällönanalyysiä, jonka avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, sekä kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. Aineistona tässä tutkimuksessa ovat primäärilähteenä Yhdysvaltain hallinnon viralliset asiakirjat ja sekundaarilähteenä asiaa käsittelevä tutkimuskirjallisuus. Yhdysvaltain strategiaa käsitellään tutkimuksessa julkisten dokumenttien ja asiakirjojen pohjalta sekä tarkastelemalla tapaa, jolla strategia on tuotu julkisuuteen.</p> <p>Asevoimien käytöllä Yhdysvallat pyrkii laajentamaan vaikutuspiiriään erityisesti yhteistyön, koulutusohjelmien ja monikansallisten harjoitusten kautta. Yksi tärkeimmistä työkaluista yhteistyön toteuttamiseksi ovat erikoisjoukot. Yleisesti asevoimien käytössä pyritään minimaaliseen jalanjälkeen, ja erikoisjoukot nähdään operaatioiden ensisijaisena toteuttajana. Laadulla pyritään korvaamaan aiemmin painotettua määrää.</p> <p>Erikoisjoukkojen varsinainen tehtäväkenttä tai perustehtävät eivät ole merkittävästi muuttuneet, vaan niiden strateginen merkitys osana proaktiivista ulkopolitiikkaa on saanut enemmän painoarvoa. Aiempaa monitasoisempi ja verkottunut turvallisuusympäristö vaatii entistä innovatiivisempia ja monipuolisempia vaihtoehtoja asevoimien käyttöön.</p>	
AVAINSANAT	
Yhdysvallat, erikoisjoukot, kevyen jalanjäljen operaatiot	

KOHTI KEVYEMPÄÄ JALANJÄLKEÄ – ERIKOISJOUKKOJEN ROOLIN MUUTOS OSANA YHDYSVALTOJEN ULKOPOLITIIKKAA

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS, PÄÄMÄÄRÄ JA MENETELMÄT	2
1.2	TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	3
1.3	LÄHDEAINEISTO, ARVIOINTI JA KÄSITTEET	4
2	LIGHT FOOTPRINT -AJATTELU	5
2.1	SODANKUVAN JA KRIISINHALLINNAN KUVAN MUUTOS	5
2.2	LIGHT FOOTPRINT -AJATTELUN TAUSTAA.....	7
2.3	KOKEMUKSET AFGANISTANISTA JA IRAKISTA.....	8
2.4	YHDYSVALTAIN ULKOPOLITIIKAN LINJAUKSET	9
2.5	OPERAATIOIDEN TOTEUTUS	11
3	ERIKOISJOUKKOJEN ROOLI	13
3.1	ERIKOISJOUKKOJEN KÄYTTÖPERIAATTEIDEN TAUSTAA JA ROOLI SOTILAALLISISSA KRIISINHALLINTAOPERAATIOISSA	14
3.2	ERIKOISJOUKKOJEN YHTEISTOIMINTA PAIKALLISTOIMIJOIDEN JA MUIDEN YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN KANSSA.....	16
3.3	ERIKOISJOUKKOJEN ROOLI KEVYEN JALANJÄLJEN OPERAATIOISSA	17
3.4	ERIKOISJOUKKOJEN TEHTÄVÄKENTÄN MUUTOS.....	18
4	JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU.....	21
4.1	TUTKIMUSTYÖN TULOKSET	21
4.2	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN TARKASTELU, LÄHDEKRITIIKKI SEKÄ JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	23

LÄHTEET

LITTEET

KOHTI KEVYEMPÄÄ JALANJÄLKEÄ – ERIKOISJOUKKOJEN ROOLIN MUUTOS OSANA YHDYSVALTOJEN ULKOPOLITIikkaa

” We have learned through painful experience that the wars we fight are seldom the wars that we would have planned.”¹

– Quadrennial Defense Review

1 JOHDANTO

Globaalisti heikentyvä taloustilanne ja siitä johtuvat budjettileikkaukset, vuosia kestäneet operaatiot ulkomailla sekä jatkuvasti muuttuva turvallisuustilanne erityisesti Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa ovat muuttamassa Yhdysvaltojen lähestymistapaa sotilaallisessa kriisinhallinnassa kohti kevyemmän jalanjäljen operaatioita (*light footprint approach*), joissa kooltaan entistä pienemmillä mutta monipuolisemmilla joukoilla pyritään yhtä tehokkaaseen vaikutukseen kuin aiemmin käytetyillä suuremmilla joukkokokoonpanoilla. Yhdysvaltojen kokemukset erityisesti Afganistanista ja Irakista, missä on sovellettu vastakumouksellisen sodankäynnin strategiaa (COIN), ovat suunnanneet myös yleistä mielipidettä kohti kevyen jalanjäljen vaativaa lähestymistapaa, ja se nähdäänkin yhtenä sotilaallisen kriisinhallinnan merkittävänä vaihtoehtona tulevaisuudessa. Se ei kuitenkaan sulje pois perinteisempiä kriisinhallinnan keinoja. Kevyen jalanjäljen lähestymistapa on terminä vielä uusi ja virallisesti vahvistamaton. Erikoisjoukkojen rooli asevoimien käytössä on voimistunut kevyen jalanjäljen lähestymistavan myötä, jossa entistä pienemmillä, ammattitaitoisemmilla ja kustannustehokkaammilla joukoilla pyritään tehokkaaseen lopputulokseen.²

Yhdysvallat tulee jatkamaan aktiivisia toimia erilaisten uhkien torjumiseksi tarkkailemalla ei-valtiollisia uhkia maailmanlaajuisesti, työskentelemällä liittolaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa uhanalaisten alueiden kontrolloimiseksi sekä tarvittaessa iskemällä vaarallisiksi arvioimiaan ryhmittymiä vastaan. Lisäksi Yhdysvallat pyrkii kehittämään innovatiivisia kevyen jalanjäljen ratkaisuja saavuttaakseen turvallisuustavoitteensa. Keinoina tähän ovat harjoitukset liittolaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa, aiempaa pidempiin rotaatioihin perustuva läsnäolo sekä asiantuntijavalmiudet ja -tuki.³

---

¹ U.S. Department of Defense 2010, ”Quadrennial Defense Review”, 42

² Lujan 2013, 5, 8–12

³ U.S. Department of Defense 2012, 1–3

Sodankuvan muutos vaikuttaa valittaviin toimintatapoihin sekä käytettäviin resursseihin. Pitkittyneiden operaatioiden myötä erikoisjoukkojen rooli on kasvanut, koska niiden käyttö antaa valtioille mahdollisuuden joustaviin, tarkkoihin ja kevyemmän jalanjäljen operaatioihin, joissa tärkeinä tekijöinä ovat aiempaa pienemmät joukkokokoonpanot, kevyempi logistinen tukijärjestelmä sekä tiiviimpi yhteistyö kumppaneiden kanssa. Roolin merkittävyys kasvu heijastuu myös erikoisjoukkojen voimakkaasti kasvaneissa budjeteissa. Toimintaympäristön muutoksesta johtuen erikoisjoukkojen käytön hyödyt eivät ole pelkästään sodankäyntikyvyssä, vaan myös kielitaidossa, poliittis-kulttuurisessa osaamisessa ja teknologian käytössä. Erikoisoperaatiot muodostavat yhden pilarin strategisen tasan suunnittelussa ja toteutuksessa sekä vastaavat moniin nähtävissä oleviin turvallisuusuhkiin.⁴

1.1 Tutkimuksen viitekehys, päämäärä ja menetelmät

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää erikoisjoukkojen rooleja osana Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa sekä kevyen jalanjäljen operaatioita. Tutkimuksessa selvitetään kevyen jalanjäljen operaatioiden taustaa Yhdysvaltojen ulkopoliittikan muutoksen työkaluna sekä erikoisjoukkojen käytön roolia sotilaallisen kriisinhallinnan viitekehyksessä. Lisäksi käsitellään kevyen jalanjäljen operaatioiden asettamia vaatimuksia ja muutostarpeita asevoimien ja erikoisjoukkojen käytölle.

Tutkimus on rajattu käsittelemään Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa ja asevoimien käyttöä. Tutkimus keskittyy sotilaallisen kriisinhallinnan viitekehykseen sekä erikoisjoukkojen käytön rooliin Yhdysvaltojen ulkopoliittikassa ja asevoimien käytössä. Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan siviilikriisinhallinnan operaatiot, poliisioperaatiot sekä rajaturvallisuusoperaatiot. Ajallisesti työ rajautuu käsittelemään ainoastaan 2000-luvun operaatioita ja erityisesti Irakin ja Afganistanin operaatioiden aiheuttamia muutoksia Yhdysvaltojen ulkopoliittikan toteuttamisessa.

Tutkimuksessa asevoimien ja erikoisjoukkojen käyttöä kansainvälisen politiikan työkaluina tarkastellaan uusklassisen realismin näkökulmasta. Klassisen realismin mukaan valtioiden tärkein tehtävä on huolehtia sotilaallisesta turvallisuudesta ja varautua sotaan. Tämä heijastuu realismin ydinkäsitteissä, joita ovat valta, selviytyminen ja turvallisuus. Kansainvälinen yhteistyö ja organisaatiot nähdään valtioiden kansallisten päämäärien edistäjinä.⁵ Uusklassisessa

---

⁴ Lujan 2013, 6–12

⁵ Blombergs 2013, 6–10

realismissa pyritään selittämään suurvaltojen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kokonaisuutena ja sisäisestä toimintaympäristöstä kumpuavana.⁶

Tutkimusmenetelmiä eli -metodeja käytetään tutkimuksessa tutkimusongelmaan vastaamiseen sekä lähdeaineiston käsittelyyn analyysissä. Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttavat tutkimusongelma itsessään sekä käytettävä lähdeaineisto.⁷ Tässä tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista eli laadullista lähestymistapaa. Tutkimuksessa on käytetty asiakirjojen, raporttien ja tutkimusten vertailevaa ja laadullista sisällönanalyysiä, jonka avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. Analyysin avulla on lukemalla ja perehtymällä muodostettu kattava kuva aineistoon liittyvästä ja sen laajasta sisällöstä. Analyysissä on käytetty abduktiivista päättelyä, jossa lähdeaineiston käsittelyn avulla pyritään selittämään parhaalla mahdollisella tavalla hallussa oleva todistusaineisto, vaikka looginen päättelyketju ei seuraisikaan suoraan lähtökohdista.⁸ Analyysin tuloksin kautta on muodostettu synteesi ja johtopäätökset tavoitteena vastata tutkimusongelmaan ja määritettyihin tutkimuskysymyksiin.⁹

1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani tulen vastaamaan tutkimusongelmaan ” Miten erikoisjoukkojen rooli on muuttunut osana Yhdysvaltojen ulkopolitiikka?”.

Tarkastelen tutkimuksessani tutkimusongelmaa seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- Mitä on light footprint -ajattelu?
- Millaisia ovat erikoisjoukkojen roolit sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa?
- Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet light footprint -ajattelun syntymiseen?
- Mitkä ovat erikoisjoukkojen roolit asevoimien käytössä kevyen jalanjäljen operaatioissa?
- Miten erikoisjoukkojen roolit ovat muuttuneet light footprint -ajattelun myötä?

---

⁶ Blombergs 2013, 15–24

⁷ Sipilä&Koivula 2013, 45

⁸ Sipilä&Koivula 2013, 10

⁹ Tuomi, Sarajärvi 2002, 105

1.3 Lähdeaineisto, arviointi ja käsitteet

Aineistona tässä tutkimuksessa ovat primäärilähteenä Yhdysvaltain hallinnon viralliset asiakirjat ja sekundaarilähteenä asiaa käsittelevä tutkimuskirjallisuus. Yhdysvaltain strategiaa käsitellään tutkimuksessa julkisten dokumenttien ja asiakirjojen pohjalta ja tarkastelemalla tapaa, jolla strategia on tuotu julkisuuteen. Tällainen lähestymistapa rajaa aineiston kandidaatin-tutkielmalle sopivaksi niin lähteiden hankkimisen kuin ontologisten ongelmien välttämisenkin suhteen.

Tutkimuksen taustoittamisessa sekä joihinkin tutkimuskysymyksiin vastaamisessa on tukeuduttu sekundaarilähteisiin – tutkimuskirjallisuuteen sekä tieteellisiin artikkeleihin. Aiempaa tutkimusta erikoisjoukkojen käyttöperiaatteista ja asevoimien roolista kokonaisvaltaisessa kriisinhallinnassa on löydettävissä erityisesti yhdysvaltalaisista ja muista englanninkielisistä lähteistä. Aiempi tutkimus kriisinhallinnan alalta käsittelee pääsääntöisesti vastakumouksellisia operaatioita, eikä tutki syvällisesti kevyen jalanjäljen operaatioiden mukaisia proaktiivisia ja eteentyönnetyn toiminnan malleja. Kotimainen strategian ja kansainvälisen politiikan tutkimus kyseessä olevalta aihealueelta taas keskittyy yleisesti kriisinhallinnan kuvan muutokseen, joten niiden käyttöarvo tässä tutkimuksessa oli marginaalinen.

Kevyen jalanjäljen mukaisista operaatioista varsinaista tieteellistä tutkimusta on löydettävissä rajatusti, ja lähteitä löytyy enemmän raporttien sekä artikkelijulkaisujen muodossa. Varsinaisesti aihetta käsittelevän tutkimuskirjallisuuden sekä kotimaisen kirjallisuuden puuttuessa tulee käsitteiden määrittelyyn tämän tutkimuksen viitekehyksessä kiinnittää erityistä huomiota. Lähdeaineistossa on runsaasti englanninkielisiä termejä, joille ei löydy vakiintunutta suomenkielistä käännöstä tai joiden voimassa oleva käännös ei sisällöllisesti vastaa alkuperäistä termiä tämän tutkimuksen asiayhteydessä. Epäselvyyksien välttämiseksi käytän tutkimuksessani seuraavia määritelmiä:

Light footprint approach (LFP), kevyen jalanjäljen lähestymistapa, pyrkii erikoisjoukkojen, ilmatuen, tiedustelupalvelujen ja paikallisten toimijoiden yhteistoiminnalla saavuttamaan asetetut tavoitteet huomattavasti pienemmällä joukkokokoonpanolla kuin esimerkiksi COIN-strategian mukaisissa vastakumouksellisissa operaatioissa.¹⁰

---

¹⁰ Lujan 2013, 7

Counter-insurgency (COIN), vastakumouksellinen sodankäynti, on strategia, jossa pyritään yhteistoiminnassa paikallishallinnon kanssa luomaan poliittiset ja taloudelliset perusteet turvallisuuden luomiselle ja paikallishallinnon kontrollin palauttamiselle, usein konfliktin jälkivaiheessa. COIN-operaatiot vaativat usein suurta joukkokokoonpanoa, erityisesti operaation alkuvaiheessa turvallisuustilanteen vakauttamiseksi.¹¹

Erikoisjoukot organisaatioina ovat tässä tutkimuksessa yksinkertaistettu kattamaan kaikki Yhdysvaltojen erikoisjoukot sekä erikoisoperaatiojoukot. Tutkimuksessa ei siis tehdä erottelua Tier1/Tier2/Special Forces (SF) tai Special Operation Forces (SOF) välillä, koska suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa kyseistä erottelua ei ole vahvistettu eikä yksinkertaistuksella ole tutkimuksen johtopäätöksiin huomattavaa vaikutusta.

Sotilaallinen kriisinhallinta käsittää tässä tutkimuksessa sekä perinteisen sotilaallisen kriisinhallinnan että taistelun terrorismia vastaan. Tämä käsitteen laajennus on tehty tutkimuksen käsitteistön yksinkertaistamiseksi, koska Yhdysvaltojen käsitteistö ei suoraan vastaa kotimaisia käsitteistöä. Yhdysvalloissa *Peace Operations (PO)* tai *Peacekeeping Operations (PKO)* termeinä käsittävät perinteisen kriisinhallinnan, mutta rajanveto muihin sotilaallisiin operaatioihin on häilyvä.¹²

2 LIGHT FOOTPRINT -AJATTELU

”The fight against the guerrilla must be organized methodically and conducted with unremitting patience and resolution. Except for the rare exception, it will never achieve spectacular results, so dear to laurel seeking military leaders.”¹³

–Roger Trinquier

2.1 SODANKUVAN JA KRIISINHALLINNAN KUVAN MUUTOS

Kansallisvaltioita kohtaavat uhat ovat muuttuneet toisista kansallisvaltioista kohti epämääräisiä ja muuttuvia ei-valtiollisia verkostoja sekä globaaleja organisaatioita. Nämä verkostot koostuvat terroristeista, valtioiden tukemista puolisoitilaallisista joukoista, kapinallisista sekä rikollisista ja huumeiden salakuljettajista. Sodat demokraattisten valtioiden välillä ovat mel-

¹¹ U.S. Army Field Manual (2006) FM 3-24

¹² Kts. tarkemmin Joint Publication 3-07.3 Peace Operations

¹³ Trinquier 1964, 65

kein hävinneet.¹⁴ Tämänkaltaisiin turvallisuusuhkiin vastaaminen vaatii erilaisia ja uusia lähestymistapoja.¹⁵ Ideologiaan pohjaavat sodat ovat pohjustaneet tietä uskonnollisille, etnisille ja heimoristiriitoihin pohjaaville konflikteille.¹⁶ On huomattu, että sotilasorganisaatiot, jotka eivät pysty oppimaan ja muuttumaan riittävän nopeasti, vaikeuttavat valtion vaikuttamismahdollisuuksia koko kansainvälisessä järjestelmässä.¹⁷ Valtiot, joissa hallitukset ovat kykenevämpiä vastaamaan kansalaistensa perustarpeisiin tai tarjoamaan riittävää turvallisuustasoa ja turvallisuuden tunnetta, voivat luoda heijastevaikutuksia ympäristöönsä. Nämä heijastevaikutukset saattavat vaikuttaa jopa globaaliin turvallisuustilanteeseen muun muassa lisääntyneen pakolaisvirran tai eri uskonnollisten ryhmien radikalisoitumisen muodossa.¹⁸ Lisäksi sodankuvan muuttuminen on laajentanut konfliktien ja sodan käsitteitä ja siten hämärtänyt sotilaallisen voiman ja siviilikomponenttien yhteiskäyttöä.¹⁹

Yhtenä kokonaisuutena sodankuvan muutoksessa on ollut taistelu terrorismia vastaan. Yhdysvallat on lupautunut toteuttamaan moraalisesti kestävämpää taistelua eri terroristiorganisaatioita vastaan. Työkaluina tähän ovat olleet lennokka-iskut ja suoratoiminta (*direct action/targeted killings*), jotka ovat nostaneet esiin monia poliittisia, eettisiä ja lainopillisia kysymyksiä iskujen oikeutuksesta. Erityisesti lennokka-iskut ovat osoittautuneet kaksiteräiseksi miekaksi. Niillä on pystytty vaikuttamaan vastustajan organisaatioon kohtalaisen tarkasti, mutta sivulliset uhrit sekä iskut suvereenien valtioiden alueella ilman lupaa ovat kasvattaneet paikallisten kansalaisten vihaa Yhdysvaltoja kohtaan. Nämä iskut ja yleinen Yhdysvaltojen vastainen mielipide on helpottanut terroristijärjestöjen rekryointitoimintaa monissa heikon keskusvallan valtioissa kuten esimerkiksi Pakistanissa.²⁰

Nykypäivän konflikteissa on tavoitteena useammin konfliktin rajoittaminen ja valtioiden tukeminen kuin toisen osapuolen taistelevien joukkojen tuhoaminen. Jäykät ja suuret teollisen aikakauden asevoimat kohtaavat paljon haasteita muuttaessaan toimintaansa uusiin ja muuttuviin olosuhteisiin. Tällainen haaste on esimerkiksi epäsymmetrisen vastustajan²¹ toiminta si-

¹⁴ Vrt. demokraattinen rauhanteoria, jossa sota kahden demokraattisen valtion välillä nähdään mahdottomana.

¹⁵ Lujan 2013, 13

¹⁶ U.S. Department of Defense 2010, ”National Security Strategy”, 1

¹⁷ Nagl 2002, 214

¹⁸ U.S. Department of Defense 2010, ”National Security Strategy”, 26

¹⁹ U.S. Department of Defense 2008, ”National Defense Strategy”, 4

²⁰ McCrisken 2013, 98–99, 107–110

²¹ Epäsymmetrinen vastustaja käyttää toimissaan epäsymmetrisen sodankäynnin oppeja. Epäsymmetrisen sodankäynnin voidaan käsittää sisältävän keinovalikoimassaan muitakin epäsuoria keinoja kuin perinteinen asevoimien vastainen taistelu sisältäisi. Steven Metz ja Douglas Johnson määrittelee teoksessa *Asymmetry and U.S. Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts* epäsymmetrian seuraavasti: ”In the realm of military affairs and national security, asymmetry is acting, organizing, and thinking differently than opponents in order to maximize one’s own advantages, exploit an opponent’s weaknesses, attain the initiative, or gain greater freedom of action. It can be political-strategic, military-strategic, operational, or a combination of these. It can en-

viilien keskuudessa hyvin tuntemallaan alueella. Tällöin korkean teknologian omaavat joukot menettävät oman suhteellisen ylivoimansa ja ajautuvat tilaan, jossa ne pystyvät ainoastaan reagoimaan tapahtumiin menettäen aloitekykynsä. Jos asiaa tarkastellaan organisaatiokulttuurin näkökulmasta, moninainen tehtäväkenttä on haastava: yhteen tehtävään totunut sisäinen järjestys aiheuttaa kitkaa ja vastareaktion muuttuviin tehtäviin.²² Tehtäväkentän ja toteutustapojen muutos ei niinkään ole aiheuttanut ongelmia suorittavassa portaassa vaan nimenomaan johto- ja suunnittelutasoilla.

2.2 LIGHT FOOTPRINT -AJATTELUN TAUSTAA

Strategisesta näkökulmasta tarkasteltuna kevyen jalanjäljen lähestymistapa pohjautuu kahdelle epämiellyttävälle havainnolle: tiettyjä kriisejä tai konflikteja ei ole mahdollista ratkaista nopeasti, vaikka niiden ratkaisemiseen olisi käytettävissä rajattomasti resursseja, ja samalla operaatioiden hinta rahassa, joukkojen määrässä tai tappioissa mitattuna nousee. Tällöin myös kotirintaman paine julistaa sota voitetuksi ja irrottautua konfliktista kasvaa²³ Osin tällainen ajattelu olisi tulkittavissa myös demokraattisen rauhanteorian näkökulmasta, ja siihen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti muuttunut sodankuvan tulkinta. Pyrkimyksenä todennäköisesti on kuitenkin talouspoliittisen ajattelun soveltaminen sodankäyntiin.²⁴

Kevyen jalanjäljen lähestymistavassa kohteena ovat heikot tai luhistuvat valtiot. Näiden valtioiden perusongelmia ovat toimimaton valtionhallinto, äärimmäinen köyhyys, taloudelliset tuloerot, tulehtuneet sisäiset suhteet, demografiset ongelmat sekä valtion voimankäytön monopolin romahtaminen.²⁵ Monesti näitä valtioita kuvaa hyvin myös keskushallinnon vaikutusvallan puute tai sen merkittävät haasteet. Proaktiivinen toiminta ihmisten hyvinvoinnin turvaamiseksi ja turvallisuudentunteen lisääminen on huomattavasti tehokkaampaa kuin valtioiden avustaminen niiden romahduksen ja tilanteen eskaloitumisen jälkeen.²⁶ Yhdysvallat aikoo ryhtyä pitkäaikaisiin ja moraalisesti kestäviin operaatioihin sisäisen turvallisuuden, ihmisoikeuksien ja laillisuusperiaatteiden puolesta riskiryhmiin kuuluvissa valtioissa.²⁷ Yhdysvallat näkee, että kiistanalaiset alueet tarjoavat kapinallisryhmittymille hedelmällisen maaperän ja mahdol-

---

tail different methods, technologies, values, organizations, time perspectives, or some combination of these. It can be short-term or long-term. It can be deliberate or by default. It can be discrete or pursued in conjunction with symmetric approaches. It can have both psychological and physical dimensions.”

[<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=223>]

²² Nagl 2002, 219–230

²³ Lujan 2013, 8

²⁴ Shapiro 2012, 29

²⁵ Watts, Baxter, Dunigan, Rizzi 2012, 5

²⁶ Vrt. *Conflict Prevention, Peace Support Operations*

²⁷ U.S. Department of Defense 2010, “National Security Strategy”, 27

lisuuden hyödyntää niitä omia tarkoituksiperiään, kuten rekrytointia, varten. Tämän estäminen vaatii paikallista yhteistyötä sekä luovia ja innovatiivisia lähestymistapoja, joilla pystytään vaikuttamaan ryhmittymien toimintaan. Kokemusten mukaan tämä onnistuu parhaiten pienemmällä ja joustavaan toimintaan kykenevillä joukoilla, jotka pystyvät luomaan paremman suhteen paikallisiin toimijoihin.²⁸ Kevyempi jalanjälki tarkoittaa kokonaisuudessaan pienempiä joukkomääriä, kevyempää logistista tukijärjestelmää ja tiiviimpää yhteistoimintaa yhteistyötahojen kanssa. Onnistuakseen kevyemmän jalanjäljen ajattelutapa vaatii pitkäaikaista sitoutumista ja korkeaa osaamista operaatioihin osallistuvilta joukoilta.²⁹

2.3 KOKEMUKSET AFGANISTANISTA JA IRAKISTA

Erityisesti Afganistanin operaation alkuvaiheessa, lokakuussa vuonna 2001, koalitio luotti ilmaylivoimaan, erikoisjoukkojen käyttöön sekä paikallisjoukkojen kouluttamiseen ja hyödyntämiseen.³⁰ Toisaalta afgaanien motivaation alkuperä operaation alussa nojasi enemmän Yhdysvalloilta saatuun taloudelliseen tukeen kuin sisäsyntyiseen motivaatioon.³¹ Tämä tietysti aiheutti ongelmia myöhemmälle ja pitkäaikaisemmalle yhteistyölle sekä tavoitteiden määrittelylle. Osa tuettavista sotilaskomentajista oli taistellut Neuvostoliiton puolella 1980-luvulla ja nyt he halusivat tehdä yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa. Afganistanissa ja Irakissa käytettiin myöhemmin vastakumouksellisen sodankäynnin oppia, jonka tavoitteena oli suojella paikallisväestöä ja samalla rakentaa kestäväää ja demokraattista kansallisvaltiota. Operaation edessä strategian mukainen tavoite alkoi vaatia entistä suurempia resursseja toteutuakseen.^{32,33}

Afganistanin kokemukset osoittavat, että pelkkä sotilaallinen panostaminen yksinään ei ole riittävää. Tämän rinnalla tarvitaan sosioekonomista ulkopuolista tukea sekä paikallishallinnon ja yhteistyökumppaneiden tukea ja ohjausta. Lisäksi paikalliset turvallisuusviranomaiset tarvitsevat sekä koulutuksellista tukea että neuvonantajia. Sotilaallisen lähestymistavan heikkoutena on ollut, että sen tehokkuus ei parane ainoastaan lisäämällä joukkojen määrää tai muuttamalla taktiikoita. Haittapuolena joukkojen lisäämisessä on lisäksi raskaampi sotilaallinen jalanjälki ja siitä johtuva vastatoimien lisääntyminen. Sotilaallisen voiman kasvu, tiedustelutiedon puute sekä siitä seuranneet sivulliset uhrat ovat olleet yksi tekijä kapinallistaistelijoiden

²⁸ U.S. Department of Defense 2008, "National Defense Strategy", 3

²⁹ Finlan 2012, 11

³⁰ Suhrke 2008, 215

³¹ Andres, Wills, Griffith 2005, 147–148

³² Long 2010, 199

³³ Yhdysvaltain kenttäohjesäännön, *FM 3-24 Counterinsurgency*, mukaan vaadittava tavoitetaso olisi 20 vastakumouksellista taistelijaa 1000 paikallista asukasta kohden saavuttaakseen tarpeellisen turvallisuustason. Afganistanissa tämä olisi tarkoittanut yli 500 000 taistelijaa.

aktiivisuuden lisääntymisessä. Lisäksi alueen historialla on ollut merkitystä kapinallisten propagandassa, kuten Afganistan on osoittanut. Kapinallisten on ollut helppo hyödyntää inhimillistä kärsimystä rekrytoinnissaan.³⁴

Eriyisesti Afganistanin operaation alkuvaiheessa ongelmina ovat olleet vähäinen tieto ja kokemus kohdemaasta, kielitaidon puute sekä sotilaallisen tiedustelun puute. Myös lyhyet rotatiet ovat vaikeuttaneet pitkäjänteistä toimintaa.³⁵ Lisäksi joukkojen keskittäminen Afganistaniin ja Irakiin on johtanut painopisteen siirtymisen Lähi-itään ja jättänyt muut maailmankolkat vähemmälle huomiolle. Erikoisjoukkojen yksiköitä on jouduttu siirtämään eri operaatioalueille oman vastuualueensa ulkopuolelle, mikä on aiheuttanut haasteita kulttuurintuntemuksessa sekä kielitaidossa uudella operaatioalueella: juuri niillä osaamisalueilla, jotka ovat olleet perinteisesti erikoisjoukkojen vahvuuksia.³⁶

Operaatioista irtautuminen (*exit-strategy*) on muodostunut ongelmaksi ja vastuun siirto paikallisille toimijoille on aiheuttanut haasteita. Operaatioista vetäytymisiin on puuttunut selkeä strategia, ja maineen sekä uskottavuuden menettämisen pelko tekee operaatiosta vetäytymisen ongelmalliseksi. Vaihtoehtoina saattavat olla joko epäonnistuminen operaatiossa tai hyväksyttömän kallis tilanteen eskaloituminen.³⁷

2.4 YHDYSVALTAIN ULKOPOLITIIKAN LINJAUKSET

Tulevana vuosikymmenenä uusien yhteistyökumppanien löytäminen on tärkeää Yhdysvaltojen kansalliselle turvallisuudelle. Yhdysvallat etsii uusia ja kustannustehokkaita keinoja saavuttaakseen strategiset tavoitteensa. Yksi keino tähän on laajan turvallisuustuen antaminen muille valtioille ja yhteistyökumppaneille. Turvallisuustuki sisältää monia työkaluja, kuten suoranainen sotilaallinen tuki, puolustusteollisuuden tuotteiden myyminen ja elinkaarituki sekä rauhanturvaajien kouluttaminen tai humanitaarinen apu.^{38,39} Yhdysvaltain turvallisuusstrategian mukaan ”Yhdysvallat pyrkii pelkkien omien etujensa ajamisen sijaan edistämään rauhaa globaalisti. Rauhaa, jossa yksilöt – eivätkä vain valtiot – ovat oikeutettuja perusoikeuksiin.”⁴⁰

³⁴ Suhrke 2008, 221,229–230

³⁵ Suhrke 2008, 230

³⁶ Cline 2005, 585–586

³⁷ Watts, Baxter, Dunigan, Rizzi 2012, 24

³⁸ Shapiro 2012, 24–26

³⁹ U.S. Department of Defense 2010, ”Quadrennial Defense Review”, 20

⁴⁰ U.S. Department of Defense 2010, ”National Security Strategy”, 5: ”Instead, we see it as fundamental to our own interests to support a just peace around the world—one in which individuals, and not just nations, are granted the fundamental rights that they deserve.”

Yhdysvallat pyrkii kehittämään innovatiivisia kevyen jalanjäljen ratkaisuja saavuttaakseen turvallisuustavoitteensa. Keinoina tähän ovat yhteiset harjoitukset, rotaatioihin perustuva läsnäolo sekä asiantuntijavalmiudet. Yhdysvallat myöntää, ettei se pysty täysin ennustamaan strategisen ympäristön muutosta, joten se tulee kuitenkin säilyttämään sekä asevoimansa että keinovalikoimansa laajoina.⁴¹ Kuten entinen puolustusministeri Robert M. Gates kommentoi julkisuudessa: ”Yhdysvallat ei voi olettaa eliminoivansa kaikkia turvallisuusuhkia pelkästään suuremmilla budjeteilla, tekemällä kaikkea ja ostamalla kaikkea.”⁴² Samalla Yhdysvallat pyrkii säilyttämään tavanomaisen sotilaallisen voimansa, kuitenkin kehityksen painopisteen ollessa asymmetrisen sodankäynnin kapasiteetin ja kyvyn kehittämisessä.⁴³

Yhtenä keinona on entistä laajempi turvallisuusyhteistyö muiden maiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa, minkä nähdään auttavan niitä antamaan oman kontribuutionsa maailmanlaajuiselle turvallisuudelle, ja siten vähentämään myös Yhdysvaltojen itsensä kantamaa taakkaa. Turvallisuusyhteistyö kaikkine elementteineen nähdään sekä ulkopoliittisena että talouspoliittisena vaikutuskeinona, ja sillä halutaan varmistaa toisen osapuolen sitoutuminen yhteistyöhön. Turvallisuusyhteistyöllä Yhdysvallat tavoittelee myös vaikutusvaltaa, jolla voidaan sitouttaa yhteistyökumppania Yhdysvaltojen omaan arvomaailmaan ja sen tavoitteisiin.⁴⁴

Yhdysvallat katsoo, että pelotevaikutus, joka ei tässä yhteydessä käsitä ydinpelotetta, on yksi suurimmista tekijöistä, joilla pystytään estämään konfliktien synty. Pelotteella pyritään vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi vastustajan poliittisiin ja sotilaallisiin päätöksiin siten, että koko kriisiä ei syntyisi. Kriisi yritetään saada näyttämään vastustajan silmin liian kalliilta, hyödyttömältä tai jopa tarpeettomalta.⁴⁵

On kuitenkin huomioitava, että onnistunutkin operaatio vaatii pitkäaikaista sitoutumista eikä avun tarve pääty tilanteen rauhoituttua. Väkivaltaisen tilanteen rauhoittumisen jälkeen on edessä pitkäaikainen vakauttaminen.⁴⁶ Kuitenkin proaktiivinen turvallisuuden ja hyvinvoinnin turvaaminen on huomattavasti tehokkaampaa kuin valtion avustaminen romahduksen jälkeen. Yhdysvallat aikoo ryhtyä pitkäaikaisiin ja kestäviin operaatioihin sisäisen turvallisuuden, ih-

⁴¹ U.S. Department of Defense 2012, ”Sustaining U.S. Global Leadership”, 3–6

⁴² Gates 2009, 1: ”*The United States cannot expect to eliminate national security risks through higher defense budgets, to do everything and buy everything.*”

⁴³ U.S. Department of Defense 2010, ”National Security Strategy”, 5

⁴⁴ The Washington Quarterly Fall 2012, ”A new era for U.S. security assistance”, 29–30

⁴⁵ U.S. Department of Defense 2008, ”National Defense Strategy”, 11

⁴⁶ Watts, Baxter, Dunigan, Rizzi 2012, xix

misoikeuksien ja laillisuusperiaatteiden puolesta riskiryhmiin kuuluvissa valtioissa ja alueilla.⁴⁷

Kevyen jalanjäljen operaatiota, minimalistista stabilisointia (*minimalist stabilization*) tai pienen mittakaavan interventioita (*small-scale interventions*) ei ole termeinä vahvistettu doktriinissa, vaan siinä asia on ilmaistu seuraavasti:

*”Milloin vain on mahdollista, me kehitämme innovatiivisia, halpoja ja kevyen jalanjäljen lähestymiskeinoja saavuttaaksemme turvallisuustavoitteemme.”*⁴⁸

Tämä jättää avoimeksi strategian käytännön toteuttamisen keinovalikoiman ja antaa perusteet asevoimien oman doktriinin kehittämiseksi. Yleisestikin monet strategian termistöistä ovat päällekkäisiä, eikä selkeää rajanvetoa pysty tekemään.

2.5 OPERAATIOIDEN TOTEUTUS

Useasti kevyen jalanjäljen operaatioiden ymmärretään käsittävän erikoisjoukkoja, tiedustelutoimia, risteilyohjuksia ja miehittämättömiä ilma-aluksia. Kuitenkaan käyttöperiaatteita tai tarkempia operatiivisia ohjeita ei ole vielä saatavilla julkisesti, vaan keskustelua käydään strategiaa ohjaavien asiakirjojen pohjalta.⁴⁹

Kevyen jalanjäljen operaatioiden ensisijaisia tavoitteita ovat omien tappioiden välttäminen, vastustajan voitontahdon estäminen sekä neuvotteluihin pakottaminen ja kustannustehokkuus. Operaation toteutuksessa on otettava kuitenkin huomioon *spill over* -efekti⁵⁰ ja erityisesti sisällissotien monimutkainen viitekehys ja syntymekanismi.⁵¹ Yleisinä vaatimuksina operaation aloittamiseksi pidetään tarkkaan valittuja olosuhteita ja tilannetta, siviili- ja sotilaskomponenttien toiminnan yhdistämistä sekä sitoutumista pitkäaikaiseen vakauttamiseen.⁵² Australialai-

⁴⁷ U.S. Department of Defense 2010, ”National Security Strategy”, 22

⁴⁸ U.S. Department of Defense 2012, ”Sustaining U.S. Global Leadership”, 3: ” *Whenever possible, we will develop innovative, low-cost, and small-footprint approaches to achieve our security objectives.*”

⁴⁹ Long 2010, 202

⁵⁰ Spill-over -efekti tarkoittaa konfliktin heijastevaikutuksia lähiympäristöön. Se tarkoittaa mm. pakolaisvirtaa naapuri valtioihin, terrorismin ja separatismien leviämistä yli valtakunnan rajojen, rikollisuuden ja salakuljetuksen lisääntymistä lähialueilla. Kattava tutkimus Irakin sodan heijastevaikutuksista ja spill-over -efektistä on W. Andrew Terrillin *Regional Spillover Effect of the Iraq War*.

[<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=901>]

⁵¹ Watts, Baxter, Dunigan, Rizzi 2012, xvi

⁵² Watts, Baxter, Dunigan, Rizzi 2012, xvii

sen tutkijan David Kilcullenin⁵³ mukaan poliittisten päättäjien tulisi valita kevyin, epäsuorin ja vähiten vahinkoa aiheuttava operaation toteutusmuoto, jolla saavutettaisiin tarpeellinen tulos.⁵⁴ Tarpeellisen tuloksen määrittelyssä on oltava tarkkana, eikä paikalliselle hallitukselle ja toimijoille annettu tuki takaa voittoa kapinallisosapuolesta, mutta se vähentää merkittävästi tappion todennäköisyyttä.⁵⁵

Kevyen jalanjäljen operaatioiden yksi merkittävä heikkous on kentältä saatavan varmistetun tiedustelutiedon määrä. Vähäisen joukkomäärän vuoksi tiedustelutieto ja informaatio joudutaan keräämään paikallistoimijoiden kautta, jolloin tiedon luotettavuuden arviointi ja luokittelu on vaikeaa. Osa tutkijoista ja komentajista on sitä mieltä, että vähäisellä maajoukkojen määrällä ei saavuteta riittävää ja tarpeeksi luotettavaa tiedustelutietoa. Kuitenkin esimerkiksi Somalian operaatio 1993 osoitti, että lukumääräisesti pienillä tavanomaisilla joukoilla sekä tiedustelupalvelun yhteistyöllä saavutettiin tyydyttävä tiedustelutiedon määrä.⁵⁶

Kevyen jalanjäljen operaatioissa pitää huomioida tulosten laajuus ja laatu. Keinot ja tavoitteet pitää sovittaa yhteisen strategian avulla.⁵⁷ Yhteistyökumppaneiden valinta ja niiden taustojen selvittäminen etukäteen on myös ensiarvoisen tärkeää. Ongelmana ovat etnisesti ja poliittisesti hajanaiset ryhmittymät. On vaikea löytää strategiaan sopivaa yhteistyötahoa, jonka kautta rakentaa rauhaa ja yhteiskuntaa.⁵⁸ Ongelmana saattaa olla myös rahan kohdentaminen oikeanlaisiin projekteihin. Varsinaisen turvallisuusvastuun siirtäminen paikallisjoukoille (*host nation forces, idigenous forces*) asettaa haasteita: monet kansainväliset järjestöt tai lahjoittajat eivät halua kustantaa esimerkiksi armeijan ja paikallisten turvallisuusviranomaisten koulutusta tai varustamista vaan keskittyä humanitaaristen ongelmien ratkaisuun ja tukemiseen. Tämä taas synnyttää paikallisia ei-valtiollisia organisaatioita, jotka keräävät pääomaa ja kohdentavat sitä niille itselleen sopiviin kohteisiin ja projekteihin, jotka eivät välttämättä tue kokonaisstrategiaa.⁵⁹ Niinpä yhteinen strategia ja kaikkien organisaatioiden toiminnan yhteensovittaminen on ensiarvoisen tärkeää koko operaation onnistumisen kannalta. On myös huomattava, että monitahoiset ja epäsymmetriset uhat vaativat yksilöllisiä lähestymistapoja eikä ”yhtä ja oikeaa rat-

⁵³ David Kilcullen, PhD, on australialainen kirjailija ja vastakumouksellisen sodankäyntiopin asiantuntija. Yhdysvallat on palkinnut Kilcullenin “United States Army Superior Civilian Service Medal” –kunniamerkillä ansiostaan vastakumouksellisen sodankäynnin teorian tutkimisessa.

⁵⁴ Kilcullen 2009, 283

⁵⁵ Watts, Baxter, Dunigan, Rizzi 2012, 3

⁵⁶ Long 2009, 205–211

⁵⁷ Long 2010, 214

⁵⁸ Torabi 2008, 3–4

⁵⁹ Chesterman 2002, 42

kaisua” tule löytymään. Yksilöllisten ratkaisujen löytäminen vaatii tiivistä yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa tarpeeksi varhaisessa vaiheessa ennen tilanteen eskaloitumista.⁶⁰

Tarkasteltaessa operaation onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä on otettava huomioon myös operaation lähtökohdat. Jos operaatio aiotaan toteuttaa ainoastaan positiivisen lopputuloksen näyttäessä varmalta, operaatio saattaa onnistua juuri siksi, että toimintaympäristö ja muut tekijät olivat myötävaikuttavia. Sama logiikka toimii myös toiseen – negatiiviseen – suuntaan.⁶¹

3 ERIKOISJOUKKOJEN ROOLI⁶²

”Learn all you can about Ashraf and Bedu. Get to know their families, clans and tribes, friends and enemies, wells, hills and roads. Do all this by listening and by indirect inquiry. Do not ask questions. Get to speak their dialect of Arabic, not yours. Until you can understand their allusions, avoid getting deep into conversation or you will drop bricks. Be a little stiff at first.”⁶³

– T. E. Lawrence

Erikoisjoukkojen status on kasvanut pienestä sotilaallisen voimankäytön marginaalisesta työkalusta merkittäväksi osaksi Yhdysvaltain sotilasstrategiaa. Merkittävänä muutoksena aiempaan on, että poliittiset ja sotilaalliset päättäjät ovat ymmärtäneet erikoisjoukkojen käytön mahdollisuudet ja potentiaalin. Tämän muutoksen syntyyn myötävaikuttaneita tekijöitä ovat turvallisuusympäristön muutos kohti epäsymmetrisiä uhkia, terrorismin vastaisen sodan käynninen sekä saadut kokemukset Irakista ja Afganistanista.⁶⁴ Monesti erikoisjoukot nähdään hyvänä esimerkkinä voimien taloudellisesta käytöstä, mitä pidetään yhtenä yleisistä taktisista periaatteista. Erikoisjoukkoja voidaan käyttää voimien ”vipuvartena”, jolla voidaan saavuttaa yllättäviäkin strategisia tuloksia.⁶⁵

⁶⁰ Hoffman 2010, 371

⁶¹ Watts, Baxter, Dunigan, Rizzi 2012, 36

⁶² Tässä luvussa käsitellään erikoisjoukkojen rooleja osana isompaa kokonaisuuttan mutta jos haluaa tutustua erikoisjoukkojen historiaan täältä löytyy lisätietoa: <http://www.socom.mil/Documents/history6thedition.pdf>

⁶³ U.S. Army Field Manual (2009) FM 3-24.2 *Tactics in Counterinsurgency*, C-1

⁶⁴ Johnson 2006, 273

3.1 ERIKOISJOUKKOJEN KÄYTTÖPERIAATTEIDEN TAUSTAA JA ROOLI SOTILAALLISISSA KRIISINHALLINTAOPERAATIOISSA

Aiemmin Yhdysvaltain erikoisjoukkojen ongelmana olivat sotilasjohtajien uskonpuute ja pelko epäonnistumisesta. Myös ristiriidat tavanomaisten joukkojen ja varsinkin heidän johtajien kanssa aiheuttivat ongelmia yhteistyössä⁶⁶: komentajat ovat harvoin ymmärtäneet erikoisjoukkojen todellista potentiaalia tai oikeita käyttöperiaatteita.⁶⁷ Lisäksi erikoisjoukkoja on käytetty usein taktisella tasolla, suuremman tulivoiman omaavana eliittijalkaväkenä, korvaamaan tavanomaisten joukkojen suorituskykyä, jolloin idea erikoisjoukkojen strategisesta vaikutuksesta ei toteudu.⁶⁸ Toisaalta taas teoria ja oppi erikoisjoukkojen käytöstä ovat puuttuneet, eikä asiaa ole varsinaisesti tutkittu vaan käyttöperiaatteet ovat muotoutuneet käytännön kautta. Tämän vuoksi niiden todellinen potentiaali nykypäivän taistelutilassa on jäänyt tunnistamatta ja tutkimatta.⁶⁹

Toisen maailmansodan jälkeen erikoisjoukkojen tehtäväkenttään ovat kuuluneet epätavanomaisen sodankäynnin koulutustehtävät, kaukotiedustelutehtävät sekä sabotaasioperaatiot. Vietnamin sodasta saadut opit muokkasivat erikoisjoukkojen tehtäväkenttää kohti vastakumuksellisia operaatioita, epätavanomaista sodankäyntiä sekä psykologisia operaatioita. Tosin Vietnamin sodan aikana tehtävien painopiste vaihteli ja oikeastaan vasta sodan jälkeen tehdyt analyysit toivat esiin alkuperäisten, epätavanomaisen sodankäynnin, tehtävien tärkeän merkityksen operaation onnistumisen kannalta.⁷⁰

Operaatioiden kehityksessä on havaittu tiettyjä yhteneväisyyksiä käsiteltäessä Vietnamin sotaa ja Afganistania. Operaatioiden alussa erikoisjoukot ovat toteuttaneet itsenäisemmin tai olleet tiedustelupalvelu CIA:n (*Central Intelligence Agency*) johdossa toteuttaen epäkonventionaalisia operaatioita yhteistyössä paikallisjoukkojen kanssa. Erikoisjoukkojen siirryttyä suoraan asevoimien johtoon tehtäväkenttä muuttui. Sen sijaan, että erikoisjoukot olisivat jatkaneet tiivistä yhteistoimintaa paikallisten kanssa, niitä on suunnattu enemmän suoran toiminnan tehtäviin ja käytetty enimmäkseen eliittijalkaväkenä.⁷¹

⁶⁵ Johnson 2006, 274

⁶⁶ Johnson 2006, 274

⁶⁷ Finlan 2008, 35–36

⁶⁸ Finlan 2008, 130

⁶⁹ Finlan 2008, 13

⁷⁰ Johnson 2006, 276–280

⁷¹ Simons&Tucker 2010, 83–85: Yhtenä käytännön esimerkkinä Afganistanissa oli myös erikoisjoukkojen alistaminen yleisten palvelusnormien alaisuuteen esimerkiksi partojen ajamiseen.

Kokonaisuudessaan erikoisjoukkojen merkitys kasvoi kylmän sodan päättymisen jälkeen, ja heidän kykynsä joustaviin operaatioihin vakuuttivat sekä poliittiset että sotilaalliset päättäjät. Ongelmia taktisen ja operatiivisen tasan toiminnassa pyrittiin paikkaamaan yhteisillä harjoituksilla tavanomaisten joukkojen kanssa sekä osallistumalla kansainvälisiin operaatioihin. Näillä toimenpiteillä pyrittiin vakuuttamaan ylemmän johtoportaalle komentajia erikoisjoukkojen suorituskyvystä.⁷²

Balkanilla, esimerkiksi operaatio *Allied Forcessa*⁷³, paikallisten keskuudessa toimineita ja asuneita Yhdysvaltain erikoisjoukkoja käytettiin strategisen tasan tiedusteluun ja tiedonkeruuseen. He pystyivät tuottamaan tietoa päätöksenteon tueksi suoraan eri etnisten ryhmittymien tilanteesta. Yhdysvaltain, toisin kuin esimerkiksi Iso-Britannian, erikoisjoukkoja ei käytetty ilma-aseen maalittamistehtäviin paikallisten taistelevien joukkojen keskuudessa, koska pelättiin omia tappioita.⁷⁴ Kuitenkin erikoisjoukkojen läsnäololla oli strateginen merkitys operaation jatkamisen kannalta sekä yhteistyökumppaneiden löytämiseksi. Tehtäväkenttään tulivat vähitellen mukaan tiedonkeräämisen ohella myös vauriotiedustelutehtävät⁷⁵ sekä etsintä- ja pelastustehtävät.^{76,77}

Terrorismin vastaisessa taistelussa (*Global War on Terrorism*)⁷⁸ erikoisjoukkojen rooli on ollut merkittävä ja niitä on käytetty operaatioiden keihäänkärkenä (*tip of spear*). Yhdysvaltojen strategiassa 2000-luvun operaatiot on käsitteellistetty olevan osa sotaa tai taisteluita perinteisen kriisinhallinnan statuksen sijaan. Edelleen Yhdysvaltain strategia käsittää perinteisenä kriisinhallintana lähinnä humanitaariset operaatiot ja jo olemassa olevan aselevon tai rauhansopimuksen toteutumisen valvomisen.⁷⁹

⁷² Johnson 2006, 285–286

⁷³ NATO:n operaatio Serbiaa vastaan 1999, jonka tavoitteena oli rauhoittaa Kosovo serbien sotilaalliselta toiminnalta ja turvata Kosovon elinympäristö. [<http://www.defense.gov/specials/kosovo/>]

⁷⁴ Johnson 2006, 278–283

⁷⁵ Vauriotiedustelu=Battle Damage Assessment, BDA, iskun jälkeinen ja sen vaikutuksen arviointiin liittyvä tiedustelu

⁷⁶ Etsintä- ja pelastus=Combat Search and Rescue, CSAR, esimerkiksi vastustaja alueelle pudonneen lentäjän etsintä- ja pelastustehtävä

⁷⁷ Ramirez 2004, 10–18

⁷⁸ Global War on Terrorism (GWOT) on 9/11 tapahtumien jälkeen käynnistetty operaation, jonka tavoitteena oli Al-Qaidan ja vastaavien terroristijärjestöjen tuhoaminen. Terminä GWOT oli pääsääntöisesti käytössä presidentti Bushin hallinnon aikaan, ja nykypäivänä ko. operaatiosta käytetäänkin termiä *Overseas Contingency Operation*. Kts lisäksi Robert C. Martinage: *The Global War on Terrorism: An Assessment*

[<http://www.csbaonline.org/publications/2008/02/the-global-war-on-terrorism-an-assessment/>] ja Murray Williamson: *Strategic Challenges for Counterinsurgency and the Global War on Terrorism* [http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/ssi/strat_challenge_coin_gwot.pdf]

⁷⁹ Vrt. Military Operations Other Than War (MOOTW)

3.2 ERIKOISJOUKKOJEN YHTEISTOIMINTA PAIKALLISTOIMIJOIDEN JA MUIDEN YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN KANSSA

Yhdysvaltain erikoisjoukkojen käyttö koulutustehtäviin kasvoi merkittävästi 90-luvulla erityisesti JCET-ohjelman myötä (*Joint Combined Exchange Training*).⁸⁰ Tämä nähtiin kustannustehokkaana keinona yhteistyökumppaneiden puolustuskyvyn ja yhteistoimintakyvyn kasvattamiseksi.⁸¹

Tehokkaan ja onnistuneen toimeenpanon haasteita ovat olleet rotaatioiden lyhyt ajallinen kesto: rakentaakseen kestäviä ja luottamuksellisia suhteita paikallisten kanssa tulisi samojen yksiköiden toimia samalla alueella pidempään. Nykyiset lyhyemmät rotaatiot, joissa vaihtuvat niin työntekijät kentällä kuin vastuussa olevat organisaatiotkin, ovat olleet haitaksi pitkäaikaisen yhteistyösuhteiden rakentamiselle.⁸²

Suurimpia hyötyjä yhteistyöstä paikallisten kanssa on paikallisilta kontakteilta saatava henkilötiedustelutieto (*HUMINT*). Siitä on tullut yksi tärkeimmistä tiedonkeruun keinoista hajanaisia vastustajan verkostoja vastaan. Sen toteuttamisessa on tosin ollut haasteita tiedon luotettavuuden kanssa: paikalliset antavat tilaajan haluamaa tietoa rahapalkkiota vastaan, tai he antavat vahingollista ja mahdollisesti väärää tietoa omista vastustajistaan. Kuitenkin erikoisjoukot ovat saavuttaneet tyydyttäviä tuloksia pyrkimällä pitkäkestoisiin tiedonkeruun operaatioihin yhdessä muiden tiedusteluelementtien kanssa.⁸³

Yksi suuntaus yhteistyökumppaneiden käytössä on ollut yksityisen turvallisuusalan yritykset. Esimerkiksi Irakissa, joukkojen vähentyessä, annettiin entistä enemmän vastuuta yksityisille turvallisuusalan yrityksille Irakin jälleenrakentamiseksi. Tämä vastuun siirto ja yhteisen strategian puuttuminen vaikuttivat myöhemmin Irakin oman armeijan ja Yhdysvaltojen välisiin suhteisiin negatiivisesti. Yksityisten turvallisuusyritysten vastuun ja siten myös henkilöstömäärän kasvu on aiheuttanut muutenkin haasteita Yhdysvaltain asevoimille, nimittäin osaavien ammattilaisten siirtymisenä yksityisten yritysten palkkalistoille. Erityisesti erikoisjoukoista on menetetty osaamista paremmin palkatulle yksityiselle sektorille.⁸⁴

⁸⁰ JCET-ohjelmassa Yhdysvaltain erikoisjoukot kouluttavat paikallisia yhteistyökumppaneita tavoitteenaan vahvistaa paikallisten itsenäistä sekä yhteistoimintakykyä.

[<http://usacac.army.mil/cac2/call/thesaurus/toc.asp?id=34288>]

⁸¹ Rudy & Eland 1999, 3–6

⁸² Simons & Tucker 2010, 90

⁸³ Cline 2005, 576–579

⁸⁴ Finlan 2008, 156

Yksi suurimmista haasteista paikallisjoukkojen kouluttamisessa on neuvonantajissa ja kouluttajissa itsessään. He saattavat pitää omia toimintatapojaan ainoina oikeina ja opettavat sitä myös muille. Kouluttajilta saattaa puuttua tietoa paikallisten historiallisista ja kulttuurisista toimintatavoista. Tämän ansan välttämiseksi erikoisjoukkojen kielen- ja kulttuurintuntemus nousee merkittäväksi tekijäksi paikallisyhteistyössä.⁸⁵

3.3 ERIKOISJOUKKOJEN ROOLI KEVYEN JALANJÄLJEN OPERAATIOISSA

Pitkällä aikavälillä Yhdysvalloille ja sen strategian toteutumiselle on tärkeää lisätä paikallisjoukkojen ja yhteistyötahojen koulutusta ja kykyä toimia aseellisia ryhmittymiä vastaan.⁸⁶ Kevyemmän jalanjäljen vaihtoehdot ja toimijat ovat merkittävässä roolissa tulevaisuuden operaatioissa. Näiden hyötynä on muun muassa pienempi joukkokokoonpano, strateginen muuntautumiskyky sekä globaali ulottuvuus. Pienempi sotilaallinen jalanjälki ja lähellä paikallisia joukkoja (*host nation forces/indigenous forces*) toimivat kouluttajat lisäävät operaation onnistumisen todennäköisyyttä.⁸⁷

Yksi tärkeistä tavoitteista on yhdistää erikoisjoukkojen, siviili-sotilasyhteistyön (*Civil Affairs*)⁸⁸ ja psykologisten operaatioiden toimintakyky ja tavoitteet. Yhteistoiminnalla pystyttäisiin kokonaisvaltaisemmin vaikuttamaan sekä yhteistoimintaosapuoliin että paikallisväestöön. Operaation tavoitteena ei välttämättä olekaan saada paikallisväestöä demokraattisen hallintojärjestelmän alaiseksi, vaan luoda heille turvallinen ja ennustettava ilmapiiri elämänsä pohjaksi.⁸⁹ Operaation tavoitteet tulisi asettaa siten oikeaan mittakaavaan käytettävissä olevien resurssien kanssa.⁹⁰ Yhdysvaltojen toteuttama siviili-sotilasyhteistyö on kuitenkin kärsinyt aktiivipalveluksessa olevien sotilaiden asenteesta sitä kohtaan. Suurin osa siviili-sotilasyhteistyön toteuttajista on reserviläisiä ja tästä johtuen vastuussa olevilla komentajilla ei ole ollut luottoa heidän toimeenpanovalmiuteensa.⁹¹ Kevyen jalanjäljen operaatioissa kaikkien toimijoiden toiminnan yhteensovittamisen lisäksi tulee ottaa huomioon tulostavoitteiden laa-

⁸⁵ Etzioni 2010, 22

⁸⁶ Johnson 2006, 289

⁸⁷ *Capstone Concept for Joint Operations: Joint Force 2020*, 2012, 5

⁸⁸ Civil Affairs=CA vrt. CIMIC. Mielenkiintoista on Yhdysvaltojen kohtaamat haasteet toiminnassa ja toteutuksessa verrattuna suomalaisten toteuttamiin operaatioihin esim. Balkanilla. Yksi tekijä onkin varmasti organisaatiokulttuurilliset erot ammatti- ja reserviläisarmeijan välillä.

⁸⁹ Sosiaaalipsykologiassa tätä tilannetta kutsutaan normatiiviseksi systeemiksi.

⁹⁰ Gorka&Kilcullen 2011, 17

⁹¹ Simons & Tucker 2010, 85–87

juus ja laatu. Erityisesti keinot ja tavoitteet pitää sovittaa yhteen yhteisen, eri hallinnonalojen välisen, strategian avulla.⁹²

Erikoisjoukkojen käytön haasteita ovat niiden vaatimat kalliit ja kehittyneet varusteet, vaativa logistiikkajärjestelmä sekä miesmäärään suhteutettuna laaja ilmakomponentti. Pitkä koulutus-aika aiheuttaa haasteita poistuman korvaamiselle. Verrattuna tavanomaisiin joukkoihin sekä tavoitteiden tasoon, erikoisjoukot nähdään kuitenkin taloudellisesti järkevänä vaihtoehtona.⁹³

Joukkomäärän vähentyminen kentällä ja läheisempi yhteistyö paikallisten kanssa luo uusia haasteita joukkojen suojaamiselle (*force protection*). Yhteistyökumppaneihin on voitava luottaa oman turvallisuusympäristön luomisessa. Yksi merkittävimmistä haasteista on soluttautumisen mahdollisuus. Nopeasti kasvava paikallisjoukkojen määrä lisää soluttautumisen todennäköisyyttä, ja se täytyy ottaa huomioon jo rekrytointia suunniteltaessa. Tilanteen ja eri ryhmitymien välisen asemoinnin ymmärtäminen on merkittävässä roolissa joukkojen suojaamiseksi.⁹⁴

3.4 ERIKOISJOUKKOJEN TEHTÄVÄKENTÄN MUUTOS

Vuonna 2003 Yhdysvaltain erikoisjoukkojen esikunnasta (*SOCOM*)⁹⁵ tehtiin silloisen puolustusministeri Donald Rumsfeldin toimesta itsenäinen ja tuettava yksikkö. Aiemmin esikunta oli toiminut paikallisjohtoportaiden (*Regional Command*) tukevana yksikkönä, mutta nyt se sai oikeuden suunnitella ja toteuttaa itse omat operaationsa.⁹⁶ Se ei kuitenkaan ottanut johtovastuuta terrorismin vastaisesta taistelusta, vaikka sitä tarjottiinkin.⁹⁷ Merkittävää on ollut Yhdysvaltojen erikoisjoukkojen resurssien lisääminen. Vuonna 2001 SOCOMin budjetti oli 2,3 miljoonaa dollaria ja se on noussut vuoteen 2013 mennessä jo yli kymmeneen miljoonaan dollariin. Osuutena asevoimien budjetista, tämä tarkoittaa nousua 1,4 prosentista 4 prosenttiin. Vastaavasti henkilötövuosien määrä on noussut vajaasta viidestä tuhannesta yli kymmeneen tuhanteen vastaavana ajanjaksona. Tämä kertoo erikoisjoukkojen merkityksen kasvusta asevoimien käytössä.⁹⁸

⁹² Long 2010, 214

⁹³ Dorschner 2013, 9

⁹⁴ Ucko 2008, 305

⁹⁵ SOCOM=Special Operations Command, Yhdysvaltojen erikoisjoukkojen esikunta

⁹⁶ Hammond 2004, 18-25

⁹⁷ Simons & Tucker, 86

⁹⁸ U.S. SOCOM 2013, ”FY2013 Budget Highlights”, 6

Erikoisjoukot suorittavat tulevissa operaatioissa iskutehtäviä yhdessä tavanomaisten joukkojen ja ilmavoimien kanssa sekä tulevat samalla kouluttamaan, neuvomaan ja tukemaan paikallisia joukkoja sekä ilma- ja tulituella, logistiikalla ja tiedustelulla että lääkinällisillä komponenteilla.⁹⁹ Erikoisjoukoilla on kyky muuntautua ”riistanvartijasta metsästäjäksi”¹⁰⁰, ja siten tukea myös kapinallis- ja sissijoukkojen taistelua.

Jos tarkastellaan historiallisesti erikoisjoukkojen tehtäväkenttää, muutos on ollut pientä taktisella tasalla.¹⁰¹ Kuitenkin pyrkimys globaalimpaan ja strategisesti merkittävämpään vaikutukseen näkyy erityisesti turvallisuusjoukkojen tukemisena (*security force assistance, SFA*)¹⁰², joka nivoutuu yhteen muun yhteistyön kanssa (*foreign internal defense, FID*)¹⁰³. Tehtäväkentät menevät osin päällekkäin ja monitasoisella yhteistyöllä pyritään erityisesti ennakoivaan konfliktien estämiseen globaalisti.^{104,105}

Yhdysvallat on siirtämässä erikoisjoukkojen käytön painopisteen Etelä-Amerikkaan ja Afrikkaan. Yhdysvallat pyrkii luomaan kestävä ja ennaltaehkäisevän strategian näille toimialueille torjuakseen jo ennalta mahdollisesti eskaloituvat kriisit.¹⁰⁶

Erikoisjoukkojen käytön lailliset periaatteet ovat olleet suurennuslasin alla terrorismin vastaisessa taistelussa.¹⁰⁷ Erityisesti erikoisjoukkojen käyttö tiedustelupalvelujen operaattoreina on nostanut esiin monia juridisia kysymyksiä.¹⁰⁸ Lisäksi lennokki-iskujen määrällinen lisääntyminen ja niiden saama suuri julkisuus ovat samalla myös kyseenalaistaneet niiden käyttöarvon. Julkisuudessa on vaadittu iskujen suurempaa läpinäkyvyyttä sekä kyseenalaistettu niiden strateginen vaikutus. Lisäksi iskujen sivulliset uhrit ovat herättäneet kysymyksiä. Erikoisjoukkojen käytön etu verrattuna pelkkiin ilma-iskuihin on niiden suoma inhimillinen päätöksente-

⁹⁹ Dorschner 2013, 3

¹⁰⁰ Finlan 2008, 11

¹⁰¹ Joint Publication 3-05, *Doctrine for Joint Special Operations* vuodelta 1998 määrittelee erikoisjoukkojen perustehtävät: ”*Direct action, special reconnaissance, foreign internal defense, unconventional warfare, combating terrorism, psychological operations (PSYOP), civil affairs (CA), counterproliferation of weapons of mass destruction, and information operations.*” Vuoden 2011 JP 3-05 *Special Operations* määrittelee perustetehtävät seuraavasti: ”*Direct action, special reconnaissance, counterproliferation of weapons of mass destruction, counterterrorism, unconventional warfare, foreign internal defense, security force assistance, counterinsurgency, information operations, military information support operations, civil affairs operations*”

¹⁰² Kts. Joint Doctrine Note 1-13, *Security Force Assistance*

¹⁰³ Kts. Joint Publication 3-22, *Foreign Internal Defense*

¹⁰⁴ Joint Publication 3-05 1998, vii

¹⁰⁵ Joint Publication 3-05 2011, II-6

¹⁰⁶ Dorschner 2013, 4–7

¹⁰⁷ Yhdysvalloissa erikoisjoukkojen operaatiot jaetaan kahteen luokkaan: lailliset ja julkiset operaatiot (*white operations*) sekä salaiset operaatiot (*black operations*)

¹⁰⁸ Finlan 2008, 81–83

ko kentällä ja itse kohteessa. Niiden käyttö antaa myös vaihtoehdon kiinniottoon.¹⁰⁹ Erikoisjoukkojen käytön ja lennokki-iskujen välisistä periaatteista Yhdysvaltain presidentti Obama toteaa seuraavaa kansallisen turvallisuuden puheessaan Washingtonissa 2013:

”...Yhdysvallat ei toteuta operaatiota lennokki-iskulla, jos kiinniotto on mahdollista. Meidän tavoitteemme on aina kiinniottaa, kuulustella ja tuomita heidät (terroristit). Yhdysvallat ei voi iskeä (ilma-aseella) missä tahansa ja milloin tahansa haluamme. Operaatiomme on sidottuja yhteistoimintaan ja valtioiden suvereniteetin kunnioittamiseen...”¹¹⁰

Kuitenkin samassa puheessa arvioidaan erikoisjoukkojen käytön poliittista vaikutusta sekä haasteita. Presidentti Obama jatkaa erikoisjoukkojen käytöstä:

”Vaikka meillä olisikin vaihtoehtona käyttää erikoisjoukkojamme yksittäisten terroristien kiinniottamiseen, aiheuttaa se silti suuren vaaran niin omille joukoillemme kuin paikallisille siviileille... Alueesta riippuen Yhdysvaltojen fyysinen läsnäolo ja sivulliset uhrit saattavat aiheuttaa kansainvälisen konfliktin. Osama bin Ladenin kiinniottamiseen tähännyt operaatio ei voi olla peruslähtökohta...”¹¹¹

*Capstone Concept for Joint Operationin*¹¹² mukaan tulevilla vuosikymmenellä operaatioiden kulmakivenä on tehtävätaktiikan lisäksi joukkojen globaali liikkuvuus, sekä kyky vaikuttaa nopeasti ja kauas. Erikoisjoukkojen lisääntyvä määrä tulee vastaamaan tähän tarpeeseen. Kuitenkin suuret joukkokokoonpanot tulevat säilymään vaihtoehtona, mutta niiden käyttö tulee vähenemään. Suuret ja joukkointensiiviset operaatiot tullaan korvaamaan joukkojen viisaamalla sijoittamisella ja eteentyönnetyn taktiikan avulla.¹¹³

¹⁰⁹ Finlan 2008, 18

¹¹⁰ Presidentti Obaman kansallista turvallisuutta koskeva puhe Washingtonissa 23.5.2013: *”America does not take strikes when we have the ability to capture individual terrorists. Our preference is always to detain, interrogate and prosecute them. America cannot take strikes wherever we choose. Our actions are bound by consultations with partners and respect for state sovereignty.”*

¹¹¹ Presidentti Obaman kansallista turvallisuutta koskeva puhe Washingtonissa 23.5.2013: *”And it’s also not possible for America to simply deploy a team of special forces to capture every terrorist. Even when such an approach may be possible, there are places where it would pose profound risks to our troops and local civilians, where a terrorist compound cannot be breached without triggering a firefight -- with surrounding tribal communities, for example, that pose no threat to us -- times when putting U.S. boots on the ground may trigger a major international crisis. To put it another way, our operation in Pakistan against Osama bin Laden cannot be the norm.”*

¹¹² Puolustushaarakomentajien neuvoston toimittama asevoimien strategiaa ohjaava asiakirja, joka pohjaa Yhdysvaltain puolustusministeriön julkaisuun *”Sustaining U.S. Global Leadership”*.

¹¹³ *”Capstone Concept for Joint Operations: Joint Force 2020”*, 2012, 3

Afganistanin ja Irakin sotien aikana on ollut havaittavissa muutos, jossa tavallisista joukoista on pyritty tekemään toimintamalleiltaan ja varusteiltaan erikoisjoukkoja. Tällaisessa muutoksessa on vaarana, että menetetään se perusidea, miksi erikoisjoukot ovat olemassa. Heidän kouluksensa on pitkä ja vaativa, eivätkä kaikki sotilaat sovellu kyseisiin tehtäviin.¹¹⁴

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU

4.1 TUTKIMUSTYÖN TULOKSET

Erikoisjoukkojen historiaa tarkasteltaessa niiden operatiivisten tehtävien sekä strategisen merkityksen kehityksessä on havaittavissa painopisteen muutos. Toisen maailmansodan aikana ilmeni tarve kouluttaa epätavanomaisin keinoin taistelevia joukkoja, joiden operaatioalue olisi pääsääntöisesti vihollisen syvyydessä sekä paikallisväestön keskuudessa. Vietnamin sodan alkuvaiheissa erikoisjoukkoja käytettiinkin tällä periaatteella, kunnes niiden käyttö siirtyi tiedusteluun suoran toiminnan tehtäviin tavanomaisten joukkojen tueksi. Kylmän sodan loppuvaiheilla erikoisjoukot saivat näkyvyyttä terrorismin vastaisissa tehtävissä ja epätavanomainen sodankäynti jäi taustalle. Kylmän sodan loputtua erikoisjoukkojen osaamista alettiin hyödyntää yhteistyökumppaneiden kouluttamisessa sekä osallistumalla kansainväliseen kriisinhallintaan. Afganistanin operaation alkuvaiheissa erikoisjoukkoja käytettiin yhdessä ilma-aseen kanssa paikallisjoukkojen taistelun tukemiseen sekä neuvonantotehtäviin. Pyrittiin sotilaallisesti kevyeen jalanjälkeen, mutta eri organisaatioiden yhteistoiminnassa oli kitkaa sekä yhteinen strategia oli epäselvä. Turvallisuusympäristön luominen epäonnistui kuitenkin pienellä joukkokokoonpanolla ja siirryttiin vastakumoukselliseen doktriiniin, millä pyrittiin vastaamaan muuttuneeseen turvallisuusympäristöön. Sitten erikoisjoukkoja käytettiin myös suoran toiminnan tehtävissä sekä tiedustelussa tavanomaisten joukkojen tukena. Erikoisjoukkojen rooli on kuitenkin siirtymässä voimakkaammin takaisin strategisen tasan työkaluksi kevyen jalanjäljen ajattelun mukaan. Erikoisjoukkojen perustehtävät sinänsä eivät ole merkittävästi muuttuneet, mutta niiden suorittamien operaatioiden vaikuttavuus strategisella tasalla on kasvanut.

Monimutkaistuvien ja pitkittyvien konfliktien hoitaminen vaatii uusia ja vaihtoehtoisia toimintamalleja. Suurten joukkokokoonpanojen ylläpitäminen on kallista niin taloudelliselta kuin poliittiseltakin näkökannalta. Suurimpana tavoitteena pidetään konfliktin eskaloitumisen

---

¹¹⁴ Brailey 2005, 20–28

estämistä. Proaktiivinen ja moniulotteinen yhteistoiminta on yksi merkittävimmistä toimintavaihtoehtoista. Tämä ei ole varsinaisesti mitenkään uutta Yhdysvaltojen strategiassa, mutta painopiste on muuttumassa takaisin kohti konfliktien estämiseen pyrkimistä. Sotilaallinen, taloudellinen ja poliittinen tuki nähdään Yhdysvalloissa realismin mukaisesti tärkeänä. Kevyen jalanjäljen ajattelutavassa yhteistoiminta paikallisten toimijoiden kanssa korostuu. Tällöin pyritään välttämään leimautumista valloittajaksi ja voittamaan paikallisten ”sydämet ja mielet”. Operaatioiden onnistumisen kannalta tärkeää on pitkäaikainen sitoutuminen yhteistyöhön. Lisäksi operaatioiden taustatekijöiden tunnistaminen ja oikea-aikainen osallistuminen ovat merkittävässä roolissa määritettäessä onnistumisen edellytyksiä. Operaatioiden taustatekijöitä määritettäessä on huomattava ero proaktiivisessa toiminnassa heikkojen valtioiden tukena ja terrorismin vastaisessa sodassa. Heikkojen valtioiden tukemisessa on monesti kyse uudesta operaatiosta, missä kaikkia vaikuttavia taustatekijöitä ei tunneta. Erityisesti heimoalueilla ja heikon keskushallinnon alueilla operaatioiden pitäisi lähteä alhaalta ylöspäin niin että niillä olisi merkitystä kokonaisuuden kannalta. Poliittiselta tasolta sanellut tavoitteet eivät tule tuottamaan pitkäaikaista tulosta ilman niitä edistäviä ruohonjuuritason konkreettisia toimenpiteitä. Esimerkiksi terrorismin vastaisessa taistelussa operaatiot suunnataan ainakin pintapuolisesti tunnettuja verkostoja ja organisaatioita vastaan. Kevyen jalanjäljen operaatioiden merkittäviä tekijöitä ovat joukkokokoonpanon rajallinen koko, operaation epäsuorat toimintatavat, pitkäaikaisuus ja sitoutuminen sekä oikea-aikaisuus ja ennaltaehkäisevyys. Taustalla vaikuttavat voimakkaasti myös taloudelliset tekijät sekä pitkittyneen Afganistanin operaation vaikutukset sisäpolitiikassa.

Erikoisjoukkojen rooli on muuttumassa kohti sen alkuperäistä syntyhistoriaa. Toistakymmentä vuotta kestänyt taistelu terrorismia vastaan on muuttanut erikoisjoukkojen tehtäväkenttää ja vaikuttavuutta epäkonventionaalisista toimintatavoista kohti suoraa toimintaa ja terrorismin vastaista taistelua. Kevyen jalanjäljen ajattelutavassa pyritään hyödyntämään erikoisjoukkojen paikallistuntemusta ja kielitaitoa ja siten luomaan paikallistoimijoiden kanssa pitkäaikaisia yhteistyösuhteita. Erikoisjoukkojen käyttö koulutustehtäviin tulee lisääntymään, ja siten niiden tehtävät muistuttavat yhä enemmän alkuperäistä rooliaan. Asevoimien painopisteen muutos kohti laajempaa erikoisjoukkojen käyttöä on näkynyt muun muassa 2000-luvun suurentuneina erikoisjoukkojen määrärahoina. Pitkäaikaisen tuloksen saavuttamiseksi pyritään konfliktin eskaloitumisen estämiseksi käyttämään nimenomaan paikallisjoukkoja omien erikoisjoukkojen tukemana. Erikoisjoukot luovat paikallistoimijoille onnistumisen edellytykset koulutuksen lisäksi muun muassa tulituella, lääkinnällisellä tuella ja tiedustelutuella. Asevoimien käytöllä Yhdysvallat pyrkii laajentamaan vaikutuspiiriään erityisesti yhteistyön, koulutusoh-

jelmien ja monikansallisten harjoitusten kautta. Yksi tärkeimmistä työkaluista yhteistyön ja operaatioiden toteuttamiseksi lennokkien käytön ohella ovat erikoisjoukot. Yleisesti asevoimien käytössä pyritään minimaaliseen jalanjälkeen, ja erikoisjoukot nähdään operaatioiden ensisijaisena toteuttajana. Laadulla pyritään korvaamaan aiemmin painotettua määrää.

Yleinen paine supistaa asevoimien budjetteja tulevaisuudessa tulee vaatimaan asevoimilta panostusta laatuun määrän sijasta. Erikoisjoukot nähdään Yhdysvalloissa hyvänä vaihtoehtona asevoimien keihäänkärkenä niiden ammattitaidon, monipuolisen osaamisen ja toimintavalmiuden vuoksi. Kuitenkin pitkät koulutusajat ja kalliin teknologian käyttö niiden rinnalla tulee asettamaan haasteita niiden laajemmalle käytölle, joten tavanomaisten asevoimien kehitystä ei voida unohtaa.

4.2 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN TARKASTELU, LÄHDEKRIITIIKKI SEKÄ JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Tarkasteltaessa tutkimuksen luotettavuutta on ensimmäiseksi huomioitava käsiteltävä aihealue. Strategian tutkimuksessa haasteena on näkökulman valinta ja sitä kautta validin tiedon hankinta. Näkökulmaksi valitulla uusklassisella realismilla on omat rajoitteensa kansainvälispoliittisten suhteiden tutkimisessa. Muun muassa suurvaltojen sisäpoliittiset tekijät vaikuttavat merkittävästi ulkopoliittikkaan, eivätkä suurvallat toimi aina näin ollen realismin logiikan mukaisesti. Lisäksi realistinen näkökulma omaa pessimistisen maailmankuvan muun muassa valtion olemassaolon tarkoituksessa ja sotaan varautumisessa, jotka nähdäänkin valtioiden tärkeimpinä tehtävinä. Uusklassisen realismin kautta on kuitenkin mahdollista tarkastella suurvallan asevoimien käyttöä osana ulkopoliittikkaa, eikä ainoastaan sen kansainvälispoliittisia seurauksia.

Tässä tutkimuksessa lähestyttiin Yhdysvaltain strategiaa virallisten asiakirjojen kautta. Nämä asiakirjat määrittelevät kyllä listan tavoitteita ja toivottuja lopputuloksia, mutta strategian käytännön toteutuminen ei selviä niistä. Asiakirjoista selviää kuitenkin Yhdysvaltain ulko- ja turvallisuuspoliittinen diskurssi. Yhdysvalloissa lisäksi puoluepolitiikka vaikuttaa merkittävästi ulkopoliittikan muotoutumiseen, joka näkyy virallisissa asiakirjoissa linjamuutoksina erityisesti vaalien jälkeen. Tämä hankaloittaa pitkäaikaisen strategian tutkimista. Esimerkiksi Libyan operaatio ja tilanteiden kehittyminen Syyriassa, Afrikassa sekä Ukrainassa saattavat poiketa tämän tutkimuksen mukaisesta operaatioiden toteuttamisesta ja erikoisjoukkojen roolista niis-

sä. Nimenomaan syy-seuraus-suhteiden määrittäminen sekä virallisten linjausten vaikutus esimerkiksi erikoisjoukkojen tehtäväkenttään ja rooleihin oli haastavaa. Näiden syy-seuraus-suhteiden ja vaikutusten esiintuomiseen pyrittiin löytämään todennäköisimpiä yhteisiä tekijöitä abduktiivisella päättelyllä.

Primaarilähteiden käytössä haastavaa oli tutkimuksen kannalta oikean ydinaineuksen hahmottaminen. Yleisesti lähdeaineiston hankinnassa ja analyysissä haasteena oli käytettävissä olevan aineiston rajallisuus. Tutkija teki aineiston valinnassa ajallisia rajoituksia pystyäkseen validisti vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksessa käytetty lähdeaineisto on pääosin 2000-luvulta, jolloin aineisto sisältää kokemuksia Afganistanista ja Irakista. Uusimman strategian julkaisun jälkeistä tutkimusaineistoa oli saatavilla erittäin rajatusti, mikä vaikutti rajoittavasti johtopäätösten tekoon ja hankaloitti strategian kokonaisvaltaisen ymmärryksen syntymistä.

Rajauksista johtuen tutkimuksessa ei käsitellä esimerkiksi Yhdysvaltain merijalkaväen käyttöperiaatteita, jotka täyttäisivät tutkitun kevyen jalanjäljen ajattelutavan määritteet. Idea kevyemmästä jalanjäljestä on siis ollut olemassa jo aiemmin, mutta valtiotason strategiassa ja erikoisjoukkojen käytössä tämä idea on kokenut niin sanotusti uuden tulemisen.

Tämä tutkimus käsittelee aihealuetta hyvin rajatusti ja jatkotutkimuksen tarve on selkeä. Yhdysvaltain strategiaa ja sen toteutumista tulisi tarkastella koko asevoimien käytön kannalta sekä kaikkien operaatioalueilla toimivien organisaatioiden näkökulmasta. Lisäksi tulisi myös tarkastella kansainvälispoliittista tilannetta ja muutosta sekä näiden merkitystä voimassa olevan strategian toteuttamisessa ja toteuttamattomuudessa.

Tutkimuksessa onnistuttiin aihealueen rajauksessa niin ajallisesti kuin käsitteellisestikin, jolloin käsiteltävästä aihealueesta ei muodostunut liian laajaa. Tutkimusongelmaan pystyttiin vastaamaan valitun näkökulman puitteissa sekä löytämään yhteys erikoisjoukkojen käytölle sekä kevyen jalanjäljen operaatioille Yhdysvaltojen ulkopoliitikassa.

LÄHDELUETTELO

LÄHTEET

Department on Defense (2008) *National Defense Strategy*. Department of Defense. United States of America.

Department on Defense (2010) *Quadrennial defense review report*. Department of Defense. United States of America.

Department of Defense (2010) *National Security Strategy*. Department of Defense. United States of America.

Department of Defense (2011) *The National Military Strategy of the United States of America*. Department of Defense. United States of America.

Department on Defense (2012) *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*. Department of Defense. United States of America.

Joint Chiefs of Staff (1998) *Doctrine for Joint Special Operations*. Joint Publication 3-05. [<http://www2.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB63/doc3.pdf>] Luettu 16.1.2014.

Joint Chiefs of Staff (2011) *Special Operations*. Joint Publication 3-05. [http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_05.pdf] Luettu 16.1.2014.

Joint Chiefs of Staff (2012) *Capstone Concept for Joint Operations: Joint Force 2020*. [http://www.jcs.mil//content/files/2012-09/092812122654_CCJO_JF2020_FINAL.pdf] Luettu 12.12.2013.

U.S. Army Field Manual (2006) *FM 3-24 Counterinsurgency*

U.S. Army Field Manual (2009) *FM 3-24.2 Tactics in Counterinsurgency*

U.S. Special Operations Command (2013) *FY2013 Budget Highlights* [http://www.socom.mil/news/documents/ussocom_fy_2013_budget_highlights.pdf] Luettu 22.2.2013.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Andres, B & Wills, C & Griffith, T (2005) ”The Strategic Value of Afghan Model”, *International Security*, Vol 30 No3 2005. [<http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA530951>] Luettu 5.7.2013

Brailey, M (2005) *The Transformation of Special Forces in Contemporary Conflict: Strategy, Missions, Organisation and Tactics*. Land Warfare Studies Centre. Australia.

Blombergs, F. (2013) ”Realismi ja strategian tutkimus”, P. Sivonen (toim). *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, s. 5–38

Chesterman, S (2002). ”Walking softly in Afghanistan: the Future on UN State-Building” *Survival*, Autumn 2002, 44:3, s. 37–45.

Cline, L (2005) ”Special Operations and the Intelligence System”, *International Journal in Intelligence and Counterintelligence*, 18:4, s. 575–592.

[<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08850600500177077#.UrAT5dJdXj4>] Luettu 16.12.2013

Dorschner, J (2013) ”The Era of the Operator” *Jane’s Defence Weekly*, March 2013, Volume 50, Issue 43, HIS Global Limited.

Etzioni, A (2011) ”Whose COIN?” *Joint Force Quarterly*, Volume 60, s. 19–25.

Finlan, A. (2008) *Special Forces, Strategy and the War on Terror. Warfare by other means*. Routledge Military Studies.

Gates, R (2009) ”Balanced Strategy. Reprogramming the Pentagon for a New Age”, *Foreign Affairs*, January Issue 2009. [<http://www.foreignaffairs.com/articles/63717/robert-m-gates/a-balanced-strategy>] Luettu 15.1.2014.

Gorka, S & Kilcullen, D (2011) ”An Actor-centric Theory of War” *Joint Force Quarterly*, Volume 60, s. 14–18.

Hammond, J (2004) ”Special Operations Forces: Relevant, Ready and Precise”, *Canadian Military Journal*, Autumn 2004, Issue 5, No 3, s. 17–28.

Hoffman, B (2009) ”A Counterterrorism Strategy for the Obama Administration”, *Terrorism and Political Violence*, 21:3, 359–377.

- Johnson, M. (2006) "The Growing Relevance of Special Operations Forces in U.S. Military Strategy", *Comparative Strategy*, December 2006.
[<http://dx.doi.org/10.1080/01495930601028622>] Luettu 10.12.2013.
- Kilcullen, D. (2009) *The Accidental Guerrilla. Fighting Small Wars in the midst of a Big One*. Oxford University Press.
- Long, A (2010) *Small is Beautiful: The Counterterrorism Option in Afganistan*. Policy Research Institute.[<http://spi.typepad.com/files/long---orbis---spring-2010.pdf>] Luettu 17.6.2013.
- Lujan, F (2013) *Light Footprints – The Future of American Military Intervention*. Center for a New American Studies.
[http://www.cnas.org/files/documents/publications/CNAS_LightFootprint_VoicesFromTheField_Lujan.pdf] Luettu 11.5.2013
- McCrisken, T (2013) "Obama's Drone War", *Survival: Global Politics and Strategy*, 55:2. 97–122.
- Nagl, J (2002) *Counterinsurgency Lessons from Malaya and Vietnam – Learning to Eat Soup with a Knife*. Praeger Publishers.
- Puusa, A (2008) *Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä*. Premissi 4/2008. Joensuun yliopisto.
[http://www.academia.edu/3310906/Kasiteanalyysi_tutkimusmenetelmana] Luettu 15.6.2013.
- Shapiro, A (2012) "The New Era for U.S. Security Assistance", *The Washington Quarterly*, Fall 2012, s. 23–35.
- Simons, A & Tucker, D (2010) "United States Special Operations Forces and the War on Terrorism", *Small Wars & Insurgencies*. June 2010, Volume 14, Issue 1, s. 77–91.
- Sipilä, J & Koivula, T. (2013) *Kuinka strategiaa tutkitaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 2: Tutkimuslauseita 50
- Ramirez, A (2004) *From Bosnia to Baghdad: The Evolution of US Special Forces from 1995-2004*. Naval Postgraduate School, Monterey. [<http://www.fas.org/man/eprint/ramirez.pdf>] Luettu 10.12.2013.
- Rudy, J & Eland, I (1999) "Special Operations Military Training Abroad and Its Dangers", *Foreign Policy Briefing*, No.53. CATO Institute.
[<http://www.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/pdf/fpb53.pdf>] Luettu 10.12.2013.

Suhrke, A (2008) "A contradictory Mission? NATO from Stabilization to Combat in Afghanistan", *International Peacekeeping*, April 2008.

[<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533310802041477#.UgeVxNKGHj4>] Luettu 27.6.2013.

Torabi, Y (2008) "*Light Footprint*", *Leadership and Legitimacy through the International Intervention in Afghanistan*. International Studies Association.

[http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/2/3/4/pages252348/p252348-1.php] Luettu 25.5.2013.

Trinquier, R (1964) "*A French View of Counterinsurgency*". Pall Mall Press. Ltd.

Tuomi, J & Sarajärvi, A (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Ucko, D (2008) "Innovation or Inertia: The U.S. Military and the Learning of Counterinsurgency", *Orbis*, Spring 2008, 52:2, Foreign Policy Research Institute, s. 290–310.

Watts, S. & Baxter, C. & Dunigan, M. & Rizzi, C. (2012) *The Uses and Limits of Small-Scale Military Interventions*. The RAND Corporation

[http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2012/RAND_MG1226.pdf] Luettu 20.5.2013.